

Schengenský prostor a ČR

Vytváření prostoru s volným pohybem osob

- Ve smlouvě o EHS volným pohybem osob chápán volný pohyb pracovních sil
- Stále větší tlak na skutečný volný pohyb – souvisí s dokončováním společného trhu

Saarbrückenská dohoda

- Francie a Německo v roce 1984
- Cílem je vytvoření prostoru bez vnitřních hranic
- Impulsem tlak řidičů kamionů stěžujících si na dlouhé čekání na hranicích

Schengenská dohoda

- Ochotu připojit se k prostoru bez vnitřních hranic vyjádřily státy Beneluxu (též Itálie, ale ta ponechána stranou)
- Podepsána 14.6. 1985
- Má formu klasické mezinárodní smlouvy
- Zrušení kontrol na vnitřních hranicích za paralelního přijetí série mechanismů a konkrétních opatření sledujících udržení a současně zkvalitnění úrovně veřejné bezpečnosti
- Nevyžadovala ratifikaci

Schengenská laboratoř

- Předpoklad, že získané zkušenosti budou využity k zavedení téhož modelu na celém území Společenství
- Omezený počet států a postavení mimo rámec ES – ne všechny státy se chtěly účastnit, přitom měly mechanismy, jak spolupráci zablokovat
- Signatářské státy si nepřály působení ESD, tomu by se v komunitárním rámci nešlo vyhnout

JEA

- Čl. 13-19 se týkají volného pohybu osob
- Británie proti, jelikož chtěla kontrolovat pohyb cizinců
- Kompromis – doplněna Všeobecná deklaráce o čl. 13-19 – „nic v těchto ustanoveních není na újmu členských států činit taková opatření, která považují za nutná za účelem kontroly přistěhovalectví ze třetích zemí a boje s terorismem, zločinností, obchodem s drogami a nezákonným obchodem s uměleckými díly a starožitnostmi“.

Schengenská prováděcí dohoda (Schengen II)

- Podepsána 19.června 1990
- Schengen I průlomový, Schengen II realizační charakter
- Rozsah 142 článků, značně rozsáhlejší než Schengen I (33 článků)
- Klauzule, že vztah mezi dokumenty přijatými v rámci Schengenu musí být v souladu s právem ES/EU, v případě konfliktu má přednost komunitární právo

Vstup v platnost

- Odklady – až 26. března 1995
- Důvody – měla se vztahovat na území sjednoceného Německa
- Došlo k exodu lidí z bývalého východního bloku
- Připojují se další státy: Itálie (1990), Španělsko a Portugalsko (1991), Řecko (1992), Rakousko (1995), Dánsko, Finsko, Švédsko, Norsko, Island (1996), chytá se plné začlenění Švýcarska

Obsah SPD

- 8 hlav
- 1. hlava – vymezení užitých pojmů – vnitřní hranice, vnější hranice, ale i žádost o azyl...
- 2. hlava – zrušení kontrol na vnitřních hranicích – vyžaduje-li to bezpečnost státu, možno dočasně obnovit – obsahuje dále i věci související, jako je úprava víz či žádosti o azyl

Obsah SPD

- 3. hlava – policejní spolupráce – výměna informací, nový institut „naléhavého pronásledování“ – i na území druhého státu – prolomení výsostné suverenity; též spolupráce v soudních věcech trestních
- 4. hlava – Schengenský informační systém
- 5. hlava – přeprava a pohyb zboží
- 6. hlava – ochrana osobních údajů
- 7. hlava – Výkonný výbor
- 8. hlava – závěrečná ustanovení

Schengenský informační systém

- Nutnost vytvoření systému evidence a výměny informací mezi členskými státy
- Skládá se z centrálního systému SIS (Štrasburk) a jednotlivých národních systémů (NSIS) – hvězdicovitá struktura
- V SIS osoby, které spáchaly trestný čin či je předpoklad, že se ho dopustí, též databáze osob, u nichž se žádá o zatčení
- Kromě osob obsahuje informace o zbraních a kradených motorových vozidlech

SIRENE

- Supplementary Information at National Entry
- Usnadňuje komunikaci mezi jednotlivými členskými státy
- Zodpovídá za kvalitu, zákonnost, odůvodněnost a aktuálnost těchto záznamů vůči zahraničí, verifikuje vybrané záznamy ze zahraničí

SIS II

- Původní SIS koncipován pro malý počet států, dnes funguje pro 13+2 – neunesl by rozšíření – koncipován pro 18 států - už dnes obsahuje databáze přes 10 milionů záznamů – přes 700 tisíc se týká osob, kterým je odepřen vstup na území EU
- SIS též neodpovídá technickými parametry, nutnost modernizace
- V květnu 2001 rozhodnuto o vybudování SIS II
- Počítalo se s funkčností od roku 2006, za zavádění zodpovědná Komise
- Technické problémy, možná kvůli nim došlo k posunutí data rozšíření Schengenu o nově přistoupivší státy – plánovaný říjen 2007 nevyšel

Role Komise

- Viděla v schengenském systému nástroj, který mohl výhledově posloužit dalšímu rozšiřování komunitárních politik - přemostění
- Aktivně se účastnila jednání členských států a podporovala je

Protokol o začlenění schengenského acquis

- Jednání o AS – zájem na tom, aby došlo k začlenění Schengenského acquis
- Kromě Schengenských dohod zahrnuje i rozhodnutí Výkonného výboru, též sekundární akty orgánů, na něž VV přenesl své pravomoci
- Rozhodnutí Rady EU o určení právního základu acquis Schengenu
- Celkem asi 3000 dokumentů

Období vývoje Schengenu

- Píkna rozeznává tři:
- Přípravné – do roku 1990 – uzavřeny obě Dohody, kompenzace bezpečnostního deficitu v rámci TREVI
- Konkurenční – 1990-99 – Schengen mimo struktury ES – komunitární cíl volného pohybu osob realizován spíše mezivládními prostředky – schengenská metoda X metoda Společenství
- Období sjednocování – Schengenský protokol a dále

Rizika

- Dle Šlosarčíka:
- 1) chaos – část dokumentů do I., část do III. pilíře – pro schengenské dokumenty navíc typická horší „štábní kultura“
- 2) SIS obsahuje množství důvěrných dat (na ochranu zřízen Společný kontrolní úřad) – zranitelné už při korupci v případě jediného úředníka; na druhou stranu přinesl SIS v některých státech zlepšení – např. Belgie, Španělsko či Itálie neměly zákony o ochraně osobních dat, musely přijmout

Rizika II

- 3) Nedostatečná ochrana lidských práv
- Vyloučena působnost ESD k opatřením dotýkajícím se udržování veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti
- Chybí přezkum vkládaných údajů, zejména pak přezkum soudní
- Výrazný dopad především na občany států mimo Unii

Specifické postavení - Dánsko

- Dánsko si v době vyjednávání o podobě Amsterodamské smlouvy vymohlo výjimku -
- Je členem Schengenu, nicméně díky Protokolu o postavení Dánska si může uplatnit námitku a nepodílet se na spolupráci v rámci hlavy IV – bylo proti její komunitarizaci
- Příkladem např. azyl – stále Dublinská úmluva

Specifické postavení – Norsko a Island

- Členy Severské pasové unie – spolu s Dánskem, Finskem a Švédskem
- Občané jejich států mohli cestovat bez hraničních kontrol už dříve – 1954
- Otázka, co s nimi – nakonec přidružený statut – obdobná práva jako plní členové, avšak nemohou hlasovat

Švýcarsko

- O přistoupení se konalo referendum – červen 2005
- 55% Švýcarů hlasovalo pro
- K přistoupení by mělo dojít v roce 2008
- Důkaz změny postoje švýcarské společnosti – v roce 1992 odmítnuto členství v Evropském hospodářském prostoru

VB a Irsko

- Odmítá zrušení kontrol na vnějších hranicích
- Důvodem především model britských dokladů – spíše jeho absence
- Druhým důvodem ostrovní charakter VB
- Kontroly jediným způsobem, jak zabránit nelegální imigraci
- Irsko se „veze“ s Británií – mají spolu pasovou unii, také další úzké vazby – tři možnosti: 1) neúčast v Schengenu, 2) připojit se samo (ztráta privilegovaných vztahů), 3) připojit se spolu s VB

Frontex

- Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích
- Založena v roce 2005, sídlo ve Varšavě
- Koordinuje operativní spolupráci mezi členskými státy v oblasti řízení vnějších hranic (dirigent orchestru)
- provádí analýzu rizik
- napomáhá členským státům v situacích, které vyžadují zvýšenou technickou a operativní pomoc na vnějších hranicích
- Illka Laitinen - ředitel

Prümská smlouva (Schengen III)

- Smlouva mimo rámec EU, omezený počet členů (Ger, Špa, Fra, Benelux, Rakousko)
- Profily DNA
- Otisky prstů i pro prevenci
- „Sky marshals“

ČR a Schengen

- Zapojení je povinné – acquis převzato v rámci Kapitoly 24
- Schengenské akční plány (2001, 2003, 2005)
- Problematické datum vstupu – 2007 či 2008??? – záleželo především na SIS II, nakonec SISone4all
- Hodnocení provádí pracovní skupina Rady EU
Hodnocení Schengenu – formou dotazníků a expertních návštěv
- Důležitá důvěra ostatních států – systém „weakest link“

Schengenské acquis a východní rozšíření

- I. Kategorie – překračování vnitřních hranic, podmínky upravující pohyb cizinců, policejní spolupráce, vzájemná pomoc v trestních záležitostech, uplatňování zásady zákazu dvojího trestu, vydávání osob, převod výkonu rozsudku, omamné a psychotropní látky, střelné zbraně, ochrana osobních údajů
- II. Kategorie – překračování vnějších hranic, víza, povolení k pobytu a záznam o nežádoucí osobě, SIS, ochrana dat a údajů SIS

Období před vstupem

- Přejímání legislativy
- Vytvořena meziresortní Pracovní skupina pro schengenskou spolupráci (1998) – MV (Policie), MZV, Min. dopravy
- V roce 2001 vydán první Schengenský akční plán, poté další – 2003 a 2005

Hodnocení ČR

- Leden 2006 – prezentace ČR na zasedání pracovní skupiny Rady pro hodnocení Schengenu (na základě dotazníků z roku 2006)
- Únor - Hodnotící mise – policejní spolupráce
- Březen – Ochrana dat
- Květen, červen - víza
- Červen – Vzdušné hranice

Víza

- EU bere jako první bariéru proti nelegální migraci
- Black list X White list
- Zavádění víz pro státy východní Evropy – rozdílný přístup států Visegrádu – ČR a Slovensko – co nejdříve, Polsko a Maďarsko do nejpozději – víza jako nástroj zahraniční politiky

2006 – ČR kontra Komise

- Komise – technické problémy při zavádění SIS II – nutnost odložit vstup
- Komise: ČR je druhým nejhůře připraveným členem východního rozšíření hned po Polsku
- Komise: ČR dokonce přiznala chybu
- Kohout: Důvody jsou politické, nikoli technické – odráží názory v některých členských státech

Aktéři české vnitřní politiky a justice a vnitra

- Žádná ze stran nevystupovala proti Schengenu, otázkou především další prohlubování spolupráce v justici a vnitra – více rozhodování QMV
- Proti především ODS a KSČM (ta je pro multilaterální formu spolupráce, např. OSN)